

1. Obiekt

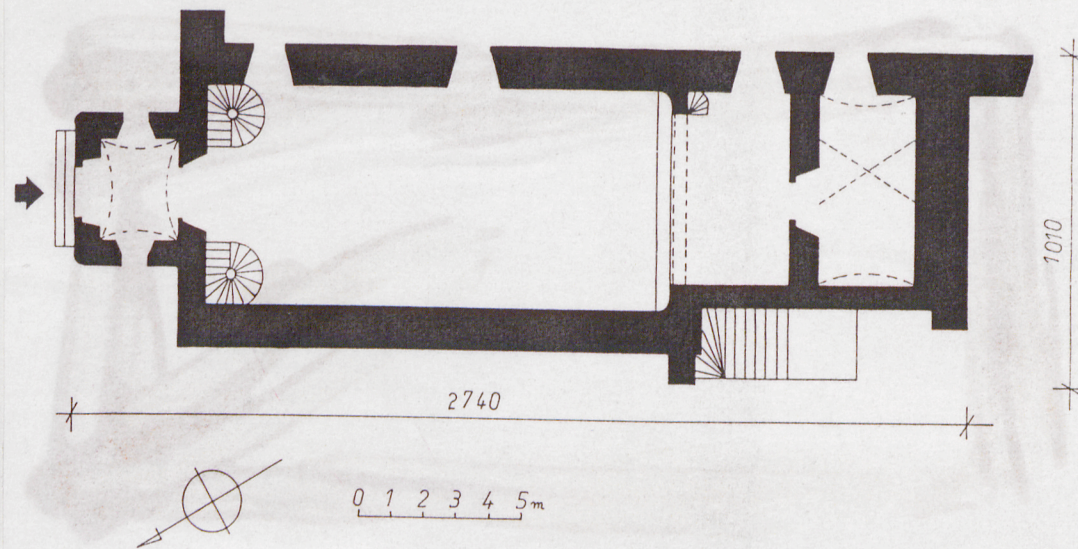
KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. WNIEBOWZIĘCIA NMP.

2. Czas powstania
1593 r;
1675 r; 1910

3. Miejscowość

Z A S T R U Ż E

11

4. Adres na terenie PGR-u;
lewe skrzydło dawnego pałacu;

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Żarów pow. ŚWIDNICA

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Sasterhausen /1295 Sastrushe,
1444 Sostrzose alias Sustrhusen,
1473 Asterhausen/

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975 r.

województwo wrocławskie

powiat Świdnica Śl.

8. Właściciel i jego adres

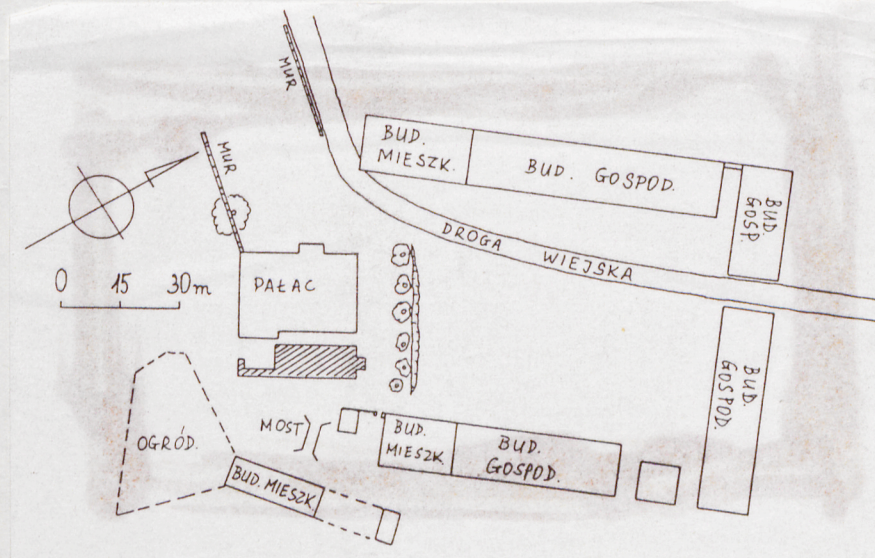
parafia rzym.-kat. pw. Najśw.
Serca P.Jezusa w Żarowie, ul.
Mickiewicza 8

9. Użytkownik i jego adres

jw.;

10. Rejestr zabytków

Nr A/1061 data 21.05.2008

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

W 1593 r właściciel Zastruża, Jon v. Schin del, zainicjował budowę pałacu /rzut kwadratu z małym, wewn. dziedzińcem/. W 1675 po przejęciu Zastruża przez cystersów krzeszowskich, opat Bernard Rosa uzyskał od bpa pozwolenie na budowę kościoła w majątku. Postanowiono wykorzystać na ten cel wsch. skrzydło pałacu. W latach 1675-79 trwały prace budowlane: usunięto sklepienia między kondygnacjami, wybudowano kruchtę, na zewnątrz i wewnątrz kościół uzyskał formy wczesnobarokowe, zach. empora kościelna połączona była przejściem z salą reprezentacyjną pałacu. Kościół uzyskał też bogate wyposażenie, cystersi wykorzystywali bowiem artystów zatrudnionych przy ozdabianiu kościoła klasztorne go w Krzeszowie /m.in. obraz z ołtarza gł. "Koronacja Marii" z kręgu Willmanna/. W 1753 r nad kościołem wzniesiono sygnaturkę, w której hełmie zalutowano kapsułę z nazwiskiem opata, nazwą konwentu, szkaplerzem, relikwiami itp. Przez kolejne lata uzupełniano wyposażenie kościoła i tak: w 1754 Anton Dorazil wykonał ołtarz gł. za 31 reńskich talarów, 1795 - kościół otrzymał monstrancję wykonaną przez mościeńnika z Krzeszowa Franza Sibora. W 1857 r ówczesny właściciel majątku zamierzał przenieść swoją siedzibę z Trzebnicy do Zastruża i zainstalować tam bogatą bibliotekę, którą odziedziczył po ojcu. Do tego celu zamierzał wykorzystać budynek kościelny, w zamian miał wybudować kościół w innym miejscu. Pertraktacje z władzami kościelnymi trwały 3 lata i w 1860 r, tuż przed otrzymaniem zgody, Wilhelm Oelsner zrezygnował ze swoich zamiarów. Po sekularyzacji zakonu cystersów kościół stał się kościołem filialnym parafii w Gościńskawiu a jego opiekunami byli kolejni właściciele majątku. W 1890 r nastąpiło odnowienie wnętrza kościoła, za instalowanie nowych organów i nowych ławek oraz budowa nowej wieżyczki /1892/.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA. Wieś Zastruże położona jest między Wzgórzami Strzegomskimi i Wzgórzami Imbramowickimi, w dolinie rzeki Strzegomki. Rozciąga się przy drodze prowadzącej do Krukowa /ok. 1,8 km/ i do Mielęcina /ok. 2 km/ i połączona jest bezpośrednią drogą z siedzibą gminy, Żarowem /ok. 5,5 km/. Kościół usytuowany jest w środku wsi, na terenie dawnego folwarku /obecnie teren OGR-u/. Zach. elewacją przylega do ruin dawnego pałacu /kościół był dawniej częścią pałacu/, elewacja pn. /fasada/ zwrócona w stronę podwórza folwarcznego, od wsch. kościół sąsiaduje, przez koryto dawnej młynówki, z niewielkim budynkiem mieszkalnym /niegdyś tzw. domek myśliwski/, od pd. - pozostałości pałacu i dalej, dawny park dworski.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany - wewnątrz i zewnątrz - murowane z cegły, w niektórych partiach ze znaczną domieszką kamienia; tynkowane gładko. Detal architektoniczny w postaci gzymsów, pilastrow, obramień okiennych, itp. w technice narzutowej. Część otworów okiennych w obramieniach z piaskowca.

Sklepienia i stropy - wnętrze nawy i prezbiterium nakryte drewnianym stropem belkowym z podsufitką. W kruchcie sklepienie żagielkowe z okrągłym świetlikiem w kluczu; zakrystia sklepiona częściowo kolebką, częściowo krzyżowo-żebrowo, z wyraźnymi szwami sklepiennymi.

Wieżba - ustrój 2-kond.; dolna część, o większym nachyleniu połaci, w konstrukcji jętkowo-krokwiowej, z co 4-tym więzarem pełnym - z 2-ma ukośnymi, krzyżującymi się zastrzałami w płaszczyźnie więzara; w górnej kondygnacji konstrukcja krokwiowa, z trzema krokwiowymi, wspartymi na dolnych krokwiach, w co 4-tym więzarze wzmocnionymi ukośnymi zastrzałami dolnej kond.

Pokrycie dachowe - ceramiczne, karpiówką podwójnie: w połaci wsch. - w koronkę, w połaci zach. i w obu połaciach kruchty - w łuskę.

Posadzki - w nawie i prezbiterium posadzka z czworobocznych płyt kamiennych /w części zach. fragment posadzki z kwadratowych płytek ceramicznych/. Na chórze organowym, na emporach i w zakrystii podłoga drewniana, deskowa.

Schody - wewnętrzne - umieszczone symetrycznie po obu stronach wejścia gł., prowadzą na emporę: kręte na słupie, drewniane, o stopniach z noskami, z drewnianą ażurową balustradą i profilowaną poręczą; między nawą i prezbiterium 2 kamienne stopnie z noskami. Schody zewnętrzne - przed wejściem gł. 2 betonowe, proste stopnie; przy elewacji zach., prowadzące do bocznego wejścia do salki kat, betonowe schody zabiegowe ze spocznikiem, ograniczone balustradą ze stalowych prętów.

Otwory - otwory okienne nawy i prezbiterium niewielkie, prostokątne, o przysadzistych proporcjach; dekorowane renesansowymi obramieniami, rozglifione jednostronnie, do wewnątrz; w tych otworach okna o konstrukcji krosnowej, z krzyżownicą i lufcikami, przeszklone romboidalnymi szybkami, łączonymi ołowiem; otwory 1-szej kond. elewacji wsch. przesłonięte kratami. W fasadzie, oprócz prostokątnego otworu okiennego szczytu, podobnego w kształcie i proporcjach do otworów elewacji wsch. i zach. /dwuskrzydłowego, krosnowego, szczeblińkowego/, umieszczono w 2-giej kond. prostokątny, zamknięty łukiem pełnym otwór, ujęty w obramienie opaskowe, w którym okno stałe, przeszklone witrażowo. W szczytiku kruchty prostokątny, zamknięty łukiem pełnym otwór, obecnie zabity deskami. W ścianach bocznych kruchty owalne, poziome otwory, przeszklone romboidalnymi szybkami oprawnymi w ołów.

14. Kubatura 2 430 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 200 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja w 1 poł. lat 70-tych remont kapitalny obejmujący naprawę więźby dachowej, przełożenie pokrycia dachowego, wymianę tynków wewn. i zewn., malowanie ścian wewn. i zewn.;		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycia dachu, wyposażenie i instalacje) stan zachowania średni: tynki zewn. w złym stanie, w dolnej partii murów, mniej więcej do wys. 1 m, widoczne niszczące ślady działania wilgoci /odbarwienia, łuszczenie się i pękanie tynków/, znaczne ubytki tynku w elewacji czołowej kruchty i w elewacji zach. nawy; nieszczelne rynny i rury spustowe /znaczne zacieki na elewacji wsch./; elewacja zach. zagrożona bezpośrednim sąsiedztwem ruin pałacu, których ściany grożą zawaleniem; pozostałe elementy arch. w stanie dobrym, tj. wnętrze, wyposażenie i instalacje.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - wymiana rynien i rur spustowych; - naprawa tynków zewn.; - wymalowanie elewacji z uwzględnieniem oryginalnej dekoracji /imitacja boniowań, kolorystyka detalu arch., opaski/; - zabezpieczenie elewacji zach. przed ewentualnością runięcia sąsiadujących z nią ruin pałacu; - objęcie opieką bogatego wyposażenia kościoła /obraz szkoły willmannowskiej/.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowania, sygnatury)

22. Bibliografia

C.F.W.RICHTER, Hist.-topogr. Beschreibung des Strigauer Kreises, Striegau 1829, S.495;
H.LUTSCH, Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Pr. Schlesien, Bd.II, S.271;
R.NITSCHKE, Sasterhausen und Raaben, ..., Schweidnitz 1932, tenże, Schloss und Park zu Sasterhausen.; Schlesische Heimat 1937, S.78-81;
K.KALINOWSKI, Arch. barokowa na Śląsku w 2 poł. XVII., 1974, str. 102;
J.PILCH, Zabytki arch. na Dolnym Śląsku.,1978, str.336;

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Ewa Sawińska

Imię i nazwisko

data 20.10.1991

26. Sprawdził

Imię i nazwisko

data

27. Załączniki

- wkładka nr 1: cd. opisu; zdjęcia; cd. historii;
- wkładka nr 2: zdjęcia

1. Miejscowość Z A S T R U Ż E	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) KOŚCIÓŁ PW. WNIEBOWZIĘCIA NMP.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) cd. opisu; zdjęcia
-----------------------------------	---	--

cd. opisu:

Otwory drzwiowe - drzwi zewn. wejścia gł.: dwuskrzydłowe, drewniane, deskowe, z żelaznymi okuciami i nałożonymi ramami z listewek, imitującymi płyciny, zwieńczone łukiem nadwieszonym; drzwi umieszczone w prostokątnym otworze, zamkniętym łukiem nadwieszonym, ujętym w płaskie obramienie z kliniec w kluczu. Drzwi wewn. /z kruchty do nawy/ - dwuskrzydłowe, drewniane, deskowe, z żelaznymi okuciami; w prostokątnym otworze, z renesansowym, profilowanym obramieniem, od strony nawy otwór zamknięty odcinkiem łuku. W elewacji zach. drzwi prowadzące do salki katechetycznej nad zakrystią; otwór prostokątny, w nim drzwi jednoskrzydłowe, klepkowe, typowe. Drzwi wewn. do zakrystii, za ołtarzem gł., drewniane, płycinowe, jednoskrzydłowe, w prostokątnym otworze z renesansowym, profilowanym obramieniem. Od wewnątrz wnęki okienne zamknięte są łukami odcinkowymi. Otwór tęczowy zamknięty łukiem pełnym.

RZUT. Budowla na planie wydłużonym w kierunku pn.-pd., złożona z prostokątnych pomieszczeń, ułożonych jedno za drugim wzdłuż osi podłużnej. Wydłużony, prostokątny, jednonawowy korpus z nieco na wsch. od osi przesuniętym, ułożonym prostopadle, prostokątnym prezbiterium, nieco węższym od nawy. Od pd. przylega do prezbiterium identyczne w kształcie i wymiarach, sklepione pomieszczenie /zakrystia/. Od pn., na osi fasady, mała, prostokątna, prostopadle ustawiona kruchta.

BRYŁA. Kościół jest obecnie budowlą wolnostojącą z widocznymi śladami połączenia z ruinami dawnego pałacu /elew. zach., mur przy elew. pd./ . Bryła wyniosła, dwukond., nakryta mansardowym dachem dwupołaciowym, ze szczytami w elewacji pn. i pd. Po stronie zach. ściana prezbiterium nieco cofnięta względem ściany nawy, oddzielona od niej prostą przyporą /tutaj znajdują się schody i drzwi prowadzące do salki katechetycznej nad zakrystią/. Ściana prezbiterium z tej strony jest wyższa niż ściana nawy i nakryta osobną połącią dachową. Prosta bryła uzupełniona niewielką kubiczną, jednokondygnacyjną kruchtą o zaokrąglonych narożach, nakrytą daszkiem dwuspadowym ze szczykiem. Poza wymienioną przyporą istnieją jeszcze dwie: prosta, biegnąca przez wszystkie kondygnacje, w narożu pd.-zach. i niska /sięgająca 2/3 1-szej kond./, masywna, ukośna w narożu pn.-wsch.

ELEWACJE.

Elewacja pn., fasada - dwukond. ze szczytem, jednoosiowa; zakomponowana symetrycznie, z otworami okiennymi i drzwiowym wyznaczającymi oś symetrii. Fasada artykułowana w poziomie bogato profilowanymi gzymsami /gzyms szczytu wyłamany w części środkowej fasady i zamykający ją dwoma odcinkami łuków/ i cokołem szczytu, w pionie - otworami oraz pilastrami w 2-giej kond. i szczycie i lizenami w kruchcie. Kondygnacja przyziemia zdobiona malowanymi boniami, w 2-giej kond. boniowane w tynku narożniki. Pilastry płaskie - w 2-giej kond. z dekoracyjnym stylizowanym, symetrycznym elementem roś. pod kapitelami, w szczycie pilastry z dekoracją przypominającą fragment ceglanego muru. Kruchta z zaokrąglonymi narożami, w których, w górnej części trójkątne motywy dekoracyjne; zwieńczenie w formie szczytu z wolutowymi spływami po bokach, półkoliście zamkniętym otworem na osi i trójkątnym zamknięciem z krzyżem na wierzchołku. Fasada zwieńczona szczytem na cokole, ujętym w 2 pilastry, na zewnątrz których wolutowe spływy; na osi prostokątne okienko i owalna blenda z klincami na osiach. Szczyt zamknięty wyładowanym, bogato profilowanym gzymsem, podniesionym w części środkowej i tworzącym nad nią dwa odcinki łuków.

Elewacja wsch. - 2-kond., 4-osiowa w 1-szej i 6-osiowa w 2-giej kond. Między kondygnacjami gzyms kordonowy w postaci płaskiej, szerokiej listwy. W 1-szej kond. brak podziałów elewacji innych niż otwory okienne. Wyżej, osie okienne oddzielone płaskimi pilastrami na niewielkich cokolikach; na pilastrach pas fryzu z elementami przypominającymi tryglify /płyciny z 2-ma żłobkami/.

Wkładkę założył: Ewa Savińska 20.10.1991
(imię, nazwisko, data)

/ Verte! /

Miejsce przechowywania negatywów:

Otworki okienne w profilowanych obramieniach z prostymi, mocno wyładowanymi, profilowanymi nadprożami. Otworki okienne 1-szej kond. zaopatrzone w kraty z okrągłych w przekroju prętów ułożonych ukośnie, z elementem w kształcie serca pośrodku i otaczającymi go kołami.

Elewacja zach. - 2-kond., 3-osiowa; ściana prezbiterium wyższa i cofnięta w stosunku do ściany nawy. Ściana nawy dekorowana malowanymi szerokimi pasami w miejscu gzymsu kordonowego i wciągającego oraz 6-ma malowanymi pilastrami /2 kond./. W 1-szej kond. prezbiterium schody i drzwi do salki katechetycznej. Dwie wysokie proste przypory: jedna na granicy nawy i prezbiterium, 2-ga na narożniku pd.

Elewacja pd. - ślepa; przylega do niej od strony wsch. fragment muru ruin dawnego pałacu.

WNĘTRZE. Wąska, wydłużona nawa, poprzedzona niewielką kruchtą, oddzielona od węższego prezbiterium ścianą tęczową. Po obu stronach wejścia gł., symetrycznie, 2 biegi schodów prowadzących na kondygnację empor, biegnących wzdłuż ścian nawy, wspartych na potężnych wspornikach. Wnętrze nakryte stropem, wejście do zakrystii ukryte za ołtarzem gł.

WYPOSAŻENIE.

Ołtarz gł. - barokowy, z postaciami świętych cysterskich i obrazem przedstawiającym Koronację Marii, pochodzącym ze szkoły Wilimanna; drewniane, barokowe rzeźby w prezbiterium: archanioł Michał, Archanioł Rafał, św. Jadwiga Śląska, św. Elżbieta; 2 późnobarokowe ołtarze boczne; barokowe obrazy: Pokłon 3 Króli, Boże Narodzenie, Zmartwychwstanie; 12 stacji Drogi Krzyżowej; fragment późnobarokowego prospektu organowego; wczesnobarokowe sakramentarium z rzeźbą Dzieciątka jako Króla; 2 szafy w zakrystii /XIX w./.

INSTALACJE. Elektryczna, centralne ogrzewanie.

od. historii:

w której zainstalowano nowy dzwon o imieniu Michael. W tym samym roku powstał plan usamodzielnienia kościoła i założenia cmentarza, z niewiadomych przyczyn został jednak zaniechany. Z inicjatywy kolejnego właściciela Zastruża, Eugena v. Kulmiza, rozpoczęto w 1908 r. gruntowne odnawianie kościoła. Prace obejmowały: tynki i wymalowania wewn., w tym - barokowy ornam. na łukach i w niszach okiennych, ornam. na suficie prezbiterium, usunięto wadliwe przemalowania empory, prospektu organowego, schodów, ławek, ambony, chrzcielnicy, konfesjonału i drzwi i przywrócono pierwotną czerwoną marmoryzację. W 1910 r. zawaliła się stara sygnaturka, zastąpiono ją nową, dodając do odnalezionej kapsułki cysterskiej nowe napisy i przedmioty /m.in. monety o różnej wartości/ i zalutowując ją повторно w hełmie. Po wojnie kościół w Zastrużu należał najpierw do parafii w Gościsławiu, obecnie jest filią parafii pw. Najśw. Serca P. Jezusa w Żarowie.

1. Miejscowość Z A S T R U Ż E	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) KOŚCIÓŁ PW. WNIEBOWZIECIA NMP.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia
-----------------------------------	---	---

Elewacja wsch.

Elewacja zach.

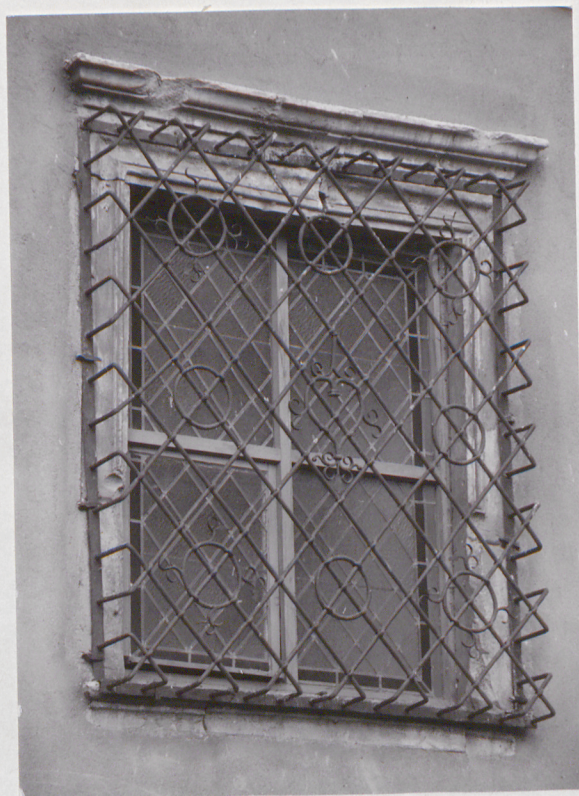
Przejście między elew. zach.
i ruinami pałacu.

Wkładkę założył: Ewa Sawińska 20.10.1991
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

Gł. drzwi wejściowe /fasada/.

Zakratowane okno elew. wsch.

Szczyt kruchty.

Szczyt kościoła.

1. Miejscowość

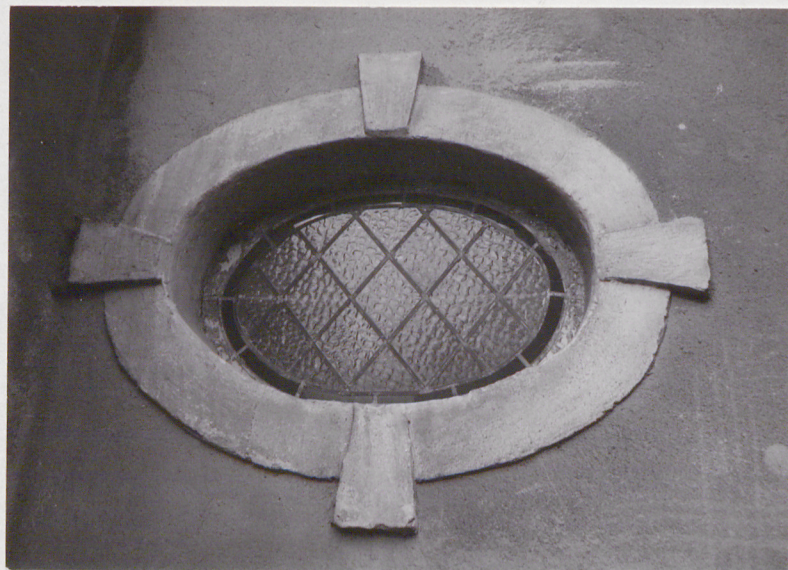
Z A S T R U Ż E

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KOŚCIÓŁ WNIEBOWZ. NMP.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

Boczne okienko kruchty.

Frag. pilastra 2-giej kond.

Wkładkę założył: Ewa Sawińska 20.10.1991
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

Widok wnętrza w kierunku prezbiterium.

Widok wnętrza w kierunku prospektu organ.